

A GYEREK NEM A POLITIKUS JÁTÉKSZERE!

Válasz Szél Bernadett kérdésére

Szél Bernadett országgyűlési képviselő több alkalommal, azzal a kéressel fordult az alapvető jogok biztosához, Székely Lászlóhoz, hogy hivatalból indítson átfogó vizsgálatot a gyermekjogokkal kapcsolatban felmerült visszaadások kivizsgálása érdekében, mivel az utóbbi időben bevett gyakorlattá vált a gyerekek kampány célú felhasználása. Elemzésünkben Szél Bernadett képviselő alapvető jogok biztosához intézett [írásbeli kérdésének](#) megválaszolására teszünk kísérletet, azzal a céllal, hogy bizonyítsuk, az ombudsman vizsgálatának szükségességét. A megválaszolandó kérdés az, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás biztosítja-e a gyermekek jogait? Ha igen, akkor milyen intézkedésekre lenne szükség ahhoz, hogy e jogok a gyakorlatban is érvényesüljenek? Ha nem, akkor milyen jogszabály-módosításra lenne szükség?

ALAPVETÉS – AZ ISKOLAI, ÓVODAI PÁRTPOLITIZÁLÁS TILALMA

Az iskola olyan közösség, ahová a gyerekeket a szülei a törvény szerint kötelesek beírni, és oda járni. Az iskola tehát tartós és kényszerű közösség, a tanulók és szülei kényszerhallgatóság is és cselekvésre is kényszeríthető. A diákoknak részt kell venniük a tanórákon, egyéb iskolai programokon és ünnepeken, továbbá meg kell hallgatniuk mindent, amit a tanáraik mondanak nekik. A szülőknek kapcsolatot kell tartaniuk az iskolával, a pedagógusokkal, reagálniuk kell az intézménytől érkező igényekre, kérésekre. **Az iskola – ahol az oktatási szereplők között formális és persze informális függőségi viszonyok is léteznek – olyan közeg, amelyben a gyerekek és szülei kiszolgáltatottsága miatt jogaik (méltóság, véleménynyilvánításhoz való joguk) különösen sérülékenyek.**¹

A közoktatás kiemelt feladata közös európai és alkotmányos értékeink közvetítése mellett a demokráciára nevelés. Célja, hogy olyan, a közös ügyeinkben tájékozódásra és önálló véleményalkotásra képes diákok kerüljenek ki az oktatási intézményekből, akik az emberi jogok, a demokratikus értékek és az alkotmányosság mellett elkötelezett, aktív és felelős polgárokká válnak. **Azonban a közoktatás demokráciára nevelés funkcióját bizonyosan korlátozza, ha a pártpolitika a törvényi tiltás ellenére bejut az iskolákba,** és ha a politikusok arra törekednek, hogy az oktatási intézményeket is eszközként használják nézeteik terjesztésére, népszerűségük növelésére.

A köznevelési törvény betartatása és a diákok, szülők jogainak védelme mindenekelőtt az intézményvezetők és a pedagógusok felelőssége. A politikusoknak ugyanakkor kötelezettségük, hogy ne hozzák az iskolákat olyan helyzetbe, amelyben a sok tekintetben kiszolgáltatott pedagógusoknak a politikai pedofiliától kellene megvédeniük a gyerekeket.²

A köznevelési törvény a pártpolitikai tevékenység végzését általánosan tiltja a közoktatási intézményekben. A köznevelési törvény 24. § (3) bekezdése értelmében:

„A nevelési-oktatási intézmény helyiségeiben, területén párt, politikai célú mozgalom vagy párthoz kötődő szervezet nem működhet, továbbá az alatt az idő alatt, amíg az óvoda, iskola, kollégium ellátja a gyermekek, tanulók felügyeletét, párt vagy párthoz kötődő szervezettel kapcsolatba hozható politikai célú tevékenység nem folytatható.”

¹ <http://iskolaespolitika.hu/egyeb/miert-tilos-a-partpolitika-a-kozoktatasi-intezmenyekben/>

² <http://iskolaespolitika.hu/portfolio-archive/ajanlas-politikusoknak/>

Mi számít pártpolitikai tevékenységnek?

A törvénszöveg – a jogra jellemző elvontság miatt – nem mondhatja meg pontosan, nem sorolhatja fel, mi minősül pártpolitikai tevékenységnek, vagyis olyan politikai tevékenységnek, amire kiterjed az idézett tilalom. A legjobb szándékkal elkészített törvényi definíció sem vehetné számba előre mindazokat a verbális és szimbolikus megnyilvánulásokat, cselekedeteket, amelyek tartalma az éppen aktuális politikai környezetben párttal (párthoz kötődő szervezettel) úgy hozható kapcsolatba, hogy párt melletti vagy elleni meggyőző, mozgósító tevékenységet valósítanak meg. **A pártpolitikai jellegről az adott helyzetben, az eset összes körülményének mérlegelésével lehet dönteni.**³

Mi a célja a tilalomnak?

A pártpolitika megjelenése az iskolában a gyerekek és szülei jogaira nézve komoly veszélyt jelent, ezért a közoktatásra vonatkozó szabályozásnak az iskolától és pedagógusoktól függő gyerekek és szülők jogainak védelme érdekében a felügyeleti idő alatt tiltania kell a pártpolitizálást.

Egy pártpolitikai vitában, vagy ha akár csak megfogalmazódik pártpolitikához kötődő vélemény, felvetődik ilyen programlehetőség (pl. politikus vendég az iskolában, önkormányzati rendezvényen való szereplés) a gyerekek és szülei kényszerhelyzetbe kerülnek. Akár reagálnak, akár hallgatnak, akár részt vesznek, akár nem, a diák- és szülőtársak, illetve a pedagógusok ezt politikai meggyőződésük kifejeződéseként értelmezhetik. **Ez pedig sérti a gyerekek és szülei véleménynyilvánításhoz, illetve az attól tartózkodáshoz fűződő alapvető jogát.** A magyar és a nemzetközi alapjoggyakorlatban is általánosan elfogadott ugyanis, hogy a véleményszabadság felöleli azt a szabadságot is, hogy valaki ne nyilvánítson véleményt, de jogaik már azzal is sérülnek, ha a politikai tartalom foglyul ejtett hallgatóságként éri el őket. Az állam tehát senkit sem kényszeríthet politikai, közéleti véleményének kifejezésére, az oktatási szereplők (gyermekek, diákok, szülők, nevelők) sem hozhatók olyan helyzetbe, hogy politikai véleményük kinyilvánítására kényszerüljenek.

Az oktatás szférájában továbbá nem csak a direkt kötelezés teremt kényszerhelyzetet, hanem az is, ha a gyermekek, diákok, szülők úgy érezhetik, hogy egy kérés vagy lehetőség elutasítása esetén hátrányt szenvednek, illetve stigmatizálódnak.⁴

A gyerekek méltóságát sérti, ha eszközként használják fel őket. A gyerekeket védelem illeti a manipulációval szemben, mert nem célcsoportjai a választási kampányoknak, és valódi részvétel illeti őket.⁵

Kiket kötelez a pártpolitizálás tilalma?

A köznevelési törvény pártpolitizálást tiltó rendelkezése nem csak az oktatási szereplőkre, hanem mindenkire vonatkozik. Ezt juttatja kifejezésre a törvényi szabály megfogalmazása, amely a tilalmat ahhoz az időtartamhoz köti, „amíg az iskola ellátja a gyermekek, tanulók

³ <http://iskolaespolitika.hu/egyeb/mi-szomit-tiltott-iskolai-partpolitizalasnak/>

⁴ <http://iskolaespolitika.hu/egyeb/miert-tilos-a-partpolitika-a-kozoktatasi-intezmenyekben/>

⁵ <https://hintalovon.hu/sites/default/files/gyermekjogi-1x1.pdf>

felügyeletét”. A törvény 4. § 10. pontja szerint. Tehát felügyeleti időben mind az intézmény területén, mind az azon kívül tartott programokon senki, aki kapcsolatba kerül a gyerekekkel, nem folytathat párttal vagy párthoz kötődő szervezettel kapcsolatba hozható politikai célú tevékenységet. Ez az általános tilalom biztosíthatja, hogy a gyerekek nevelése-oktatása pártpolitikától mentesen folyjon, ezzel is garantálva az iskola világnézeti semlegességét.⁶

A GYEREKEK PÁRTPOLITIKAI CÉLÚ FELHASZNÁLÁSÁVAL SZEMBEN ALKALMAZHATÓ JOGI LEHETŐSÉGEK

Az alábbiakban sorra vesszük a gyerekek pártpolitikai célú felhasználásával szemben alkalmazható jogi eszközöket. Az értékelés az alábbi szempontokat veszi figyelembe:

- A gyerekek érdekeinek mennyire felel meg?
- Hatékonyan orvosolja-e az elszenvedett jogsérelmet? (Bár az élethelyzet jellemzője, hogy a bekövetkezett jogsérelmet alapvetően nem lehet orvosolni.)
- Van-e visszatartó ereje újabb jogsértések megelőzésében?
- Mennyire könnyű hozzáférni?
- Mennyire életszerű, hogy használják az érintettek?

1. A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog

Ptk. 2:48. § (1) Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához az érintett személy hozzájárulása szükséges.

(2) Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén.

A Polgári törvénykönyv nevesített személyiségi jogként védi a képmáshoz és hangfelvételhez való jogot. Kiskorúak helyett a szülő kezdeményezhet polgári pert, ha a gyermekéről a politikus engedélye nélkül készít fényképet vagy videót és azt saját népszerűségének növelésére használja fel. A fentebb kifejtettek alapján iskolai, óvodai keretek között a szülő kiszolgáltatott helyzete miatt nem adhat érvényes hozzájárulást felvételek elkészítésére. Ez a jogi eszköz a legtöbb politikai pedofília esetre alkalmazható, ám ezzel is ritkán élnek az érintettek, mivel egy bírósági per költséges, sok időbe telik és nyílt konfliktus felvállalást jelent. A képmáshoz és hangfelvételhez való jog megsértése esetén alkalmazható szankciók (pl. elégtételadás nyilvános bocsánatkéréssel, sérelemdíj) akár alkalmasak is lehetnének arra, hogy visszatartsák a politikusokat attól, hogy gyerekeket használjanak fel kampányeszközként, hiszen nem tesz jót népszerűségüknek, ha a bíróság elmarasztalja őket. Mindazonáltal ezt az eszközt a sérelmet szenvedettek ritkán használják.

Ugyanezen tényállás alapján a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság eljárását lehet elvben jó eséllyel kezdeményezni, hiszen az Infotörvény sérelme ezekben az esetekben aligha lehet kétséges. Más kérdés, hogy például vezető kormánypárti közjogi szereplők jogsértései esetén a NAIH fellép-e. Az eljárás kezdeményezésének előnye ugyanakkor, hogy nincsenek költségei, és a kezdeményező részéről nagyobb erőfeszítést sem igényel. Ilyen esetekben a NAIH rendszerint hivatalból is köteles lenne eljárást indítani.

⁶ <http://iskolaespolitika.hu/egyeb/kiket-kotelez-az-iskolai-partpolitizalas-tilalma/>

2. Személyes adattal visszaélés

Btk. 219. § (1) Aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott rendelkezések megszegésével haszonszerzési célból vagy jelentős érdeksérelmet okozva

a) jogosulatlanul vagy a céltól eltérően személyes adatot kezel, vagy

b) az adatok biztonságát szolgáló intézkedést elmulasztja,

vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a személyes adatok védelméről vagy kezeléséről szóló törvényi vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott rendelkezések megszegésével az érintett hozzáféréshez való jogának gyakorlása érdekében szükséges tájékoztatására vonatkozó kötelezettségének nem tesz eleget, és ezzel más vagy mások érdekeit jelentősen sérti.

(3) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a személyes adattal visszaélést különleges adatra vagy bűnügyi személyes adatra követik el.

(4) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha személyes adattal visszaélést hivatalos személyként vagy köz megbízatás felhasználásával követik el.

A gyerekek személyes adatai (legtöbb esetben képmásuk) büntetőjogi védelemben is részesülhetnek a legsúlyosabb esetekben. Ennek a jogi eszköznek alkalmazása kevésbé életszerű a politikai pedofíliaval szemben, mert egyrészt kevés esetre alkalmazható a tényállás, másrészt gyakran a gyerekek érdekét sem szolgálja, illetve az érintettek számára sok időbe telik, nyílt konfliktus felvállalását jelenti és a jelentős érdeksérelmet is bizonyítani kell. Ugyanakkor belátható az is, hogy egy ilyen jellegű büntetőjogi szankció komoly visszatartó erővel bírhatna, amennyiben azt az érintettek mégis igénybe vennék.

3. Kifogás benyújtása a választási bizottságokhoz

Választási kampányidőszakban lehetőség van arra, hogy kifogást nyújtson be az illetékes választási bizottságnak az, aki azt tapasztalja, hogy a politikusok iskolai, óvodai felügyeleti idő alatt gyerekekkel találkoznak és arról fényképeket tesznek közzé. Ez a Nemzeti Választási Bizottság (NVB) gyakorlatában önmagában kampánytevékenységnek minősül, és sérti a köznevelési törvény pártpolitizálást tiltó rendelkezését, így a választási eljárási törvény alapelveit, nevezetesen a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás és az esélyegyenlőség elveit. A politikai pedofília tekintetében a joggyakorlat jó irányba indult el a 2018-as országgyűlési választás kampányidőszakában, azonban kérdés, mennyire lehet képes vagy alkalmas pozitív hatást kifejteni kampányidőszakon kívül. Egyelőre úgy tűnik, nincs visszatartó ereje.⁷ Éppen a miniszterelnök volt az, akit bár elmarasztalt az NVB, a kampány befejeztével visszatért ugyanabba az óvodába, ahová a kampányidőszakban jogsértően ellátogatott.⁸ Másrészt bár nagy előnye a kifogás benyújtásának, hogy személyes érintettség nélkül is igénybe vehető, elkerülve ezzel azt, hogy az oktatási intézménynek kiszolgáltatót szülők vegyék igénybe, azonban a megváltoztatott szabályozás miatt ma már az NVB-hez sem fellebbezhet az, aki személyesen nem érintett az ügyben. A 2018-as választási kampány gyakorlata alapján ez különösen azért problémás, mert az első fokon eljáró választási bizottságok rendre nem hoztak jogszerű döntéseket. Az NVB másodfokú döntései nélkül a politikai pedofília esetek szankció nélkül maradtak volna.⁹

⁷ Kampányértékelő helyzetjelentés a politikai pedofíliáról 2018. június

http://ekint.org/lib/documents/1530171215-Politikai_pedofilia_elemzes_EKINT2018.pdf

⁸ <http://www.ekint.org/maganszfera-adatvedelem/2018-05-27/orban-viktor-visszater-nem-tanul-es-nem-felejt>

⁹ Lásd az összefoglaló táblázatot a 12. oldalon http://ekint.org/lib/documents/1530171215-Politikai_pedofilia_elemzes_EKINT2018.pdf

4. Fenntartói ellenőrzés

A közoktatási intézmények törvényes működésének rendszerbe épített biztosítéka, hogy a fenntartói ellenőrzés. Azt, hogy felügyeleti időben a gyerekek pártpolitikával találkoznak, minden esetben ki kellene vizsgálnia a fenntartónak, hiszen a köznevelési törvény pártpolitizálást tiltó rendelkezésébe ütközik. A köznevelési törvény pártpolitizálást tiltó rendelkezésének betartása pedig ugyanúgy feltétele a törvényes működésnek, mint akármelyik másik vonatkozó jogi szabály betartása. A Klebelsberg Központ részéről a politikai pedofília elleni fellépés azonban nem tekinthető életszerűnek, vagy hatékonynak, hiszen az iskolákat az illetékes minisztériumon keresztül működtető állam közigazgatásának csúcscsoportja a kormány. Az éppen kormányon lévő párt így közvetve saját politikusait is kénytelen lenne ellenőrizni, felhasználják-e saját népszerűségük növelésére az iskola közreműködésével, a közoktatásban részvevő gyerekeket. Ugyanez a helyzet az önkormányzatok által működtetett óvodák esetén is.

VIZSGÁLÓDJON AZ OMBUDSMAN!

Az európai parlamenti választás kampányának kezdetén az alapvető jogok biztosa és helyettesei [közleményben](#) kérték a választáson listát állító valamennyi jelölt szervezetét és jelöltet, hogy a kampány során tartózkodjanak a gyermekek szerepeltetésétől rendezvényeiken, a velük és róluk készült képek kampánycélú felhasználásától, illetve az iskolák és óvodák népszerűség-növelő szándékú látogatásától.

Az ombudsman közleménye számos fontos megállapítást tesz. Az EKINT korábbi állásfoglalásaival egyezően kiemeli, hogy:

- A gyermeket életkortól függetlenül, feltétel nélkül megilleti az egyenlő emberi méltóság, ami sérül, ha kampányeszközként használják fel.
- Az óvodákban és iskolákban a pártpolitizálás tilalma sokszor nehezen tud érvényesülni, mert a gyermekek, a szülők, a pedagógusok, az intézményvezetők és a fenntartó között függőségi viszony van.
- Gyermek pártpolitikai célú szerepeltetését, illetve felhasználását nem igazolhatja a szülő önkéntes hozzájárulása. Ugyanis ilyen hozzájárulás igénylése is jogellenes, mert a szülőt közvetve vagy közvetlenül politikai véleménye kifejezésére kényszerítheti.

Azonban **az, hogy az ombudsman vizsgálat helyett közleményt ad ki, önmagában kevés.** Szél Bernadett [írásbeli kérdéséből](#) kiderül, hogy első alkalommal, amikor a képviselőasszony felvetette a hivatalból vizsgálódás lehetőségét, a szülői panaszok hiányával, másodjára hatásköre hiányával (nem vizsgálhatja az országgyűlési képviselőket) utasította vissza az alapvető jogok biztosa. Székely László Szél Bernadettnek adott [válaszából](#) kiderül, hogy az ombudsman tisztában van a probléma jellemzőivel és súlyával, azonban nem foglalt állást abban a kérdésben, milyen jogi és nem jogi eszközökkel tudná elősegíteni a gyerekek jogainak védelmét. Mára bebizonyosodott, hogy **a közlemény, mint nem jogi eszköz, alkalmatlan eszköz az ombudsman részéről arra, hogy visszatartsa a politikusokat a jogsértéstől**, hiszen számos esetben az európai uniós választási kampányban is felhasználták népszerűségük növelésére a gyerekeket.

A fentebb vázolt jogi környezet elméleti szinten megfelelően képes lehet biztosítani a gyerekek jogainak érvényesülését, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy ez számos esetben mégsem működik. A probléma megoldása többoldalú és a jogi szabályozáson túl nem jogi eszközökre is szükség lehet. Fontos, hogy a szülők jogtudatossága erősödjön, viszont kiszolgáltatott helyzetük miatt kevésbé várható tőlük, hogy minden esetben fellépjenek, akár jogi eszközöket¹⁰ is igénybe véve a gyerekekkel kampányoló politikusokkal szemben. Ez a megállapítás a pedagógusokra is áll, akik munkavállalóként vannak függő helyzetben. A politikusok önmérsékletére és belátására is szükség lenne, azonban erre kevésbé lehet számítani addig, amíg a közvélemény megítélése nem változik meg alapvetően a gyerekekkel megjelenő politikusok megítélésében. Az iskolák és óvodák vezetőinek is fontos szerepe van. Nekik feladatuk, hogy biztosítsák a jogszerű működését az intézményeknek, de az autonómiájuk ma már szinte nem létezik a központosítások után. **Az alapvető jogok biztosa a közoktatási intézmények hivatalból indított vizsgálatával sokat tehetne azért, hogy megerősítse az intézményvezetőket abban, hogy a köznevelési törvény pártpolitizálást tiltó rendelkezésének betartása az intézmények törvényes működésének feltétele.** Egy átfogó vizsgálat ráadásul hozzájárulhatna az autonómiák erősödéséhez, érvelést, eszközöket és precedenst adva az intézményvezetőknek ahhoz, hogy bátran elháríthassák a köznevelési törvényt sértő politikusi megkereséseket.

Noha meggyőződésünk, hogy a még megmaradt eszközökkel élni kell (ezen írás ennek szellemében készült), az is világosan látszik, hogy – hasonlóan minden más kérdéshez, amely alapvető jogainkat érinti – **a gyerekekkel kampányoló pártpolitika ellen elviekben rendelkezésre álló jogi eszközök hatékony érvényesülése szempontjából a mindenre kiterjedő autokratikus hatalmi logika is lényeges akadályozó tényező.** Mivel a 2010-es kormányváltás után a kormányzati hatalom néhány év alatt, jól dokumentáltan, szinte teljesen lebontotta a fékek és ellensúlyok rendszerét, a független igazságszolgáltatást pedig épp most igyekszik véglegesen felszámolni, a társadalom leginkább oltalomra szoruló rétegei, köztük a gyermekek jogainak védelme is szinte kizárólag a kormányon lévők kegyétől függ. Ameddig pedig a gyermekekkel fotózkodó politikus látványának nincs számottevő – például szavazatvesztésben realizálódó – politikai költsége, változás nem remélhető. Az új magyar autoritarianizmus ördögi kör: **alapvető jogaink védelmét azoktól követel(het)jük, akik maguk is csak annak a demokratikusnak hazudott közjogi színjátéknak az epizódszereplői,** melynek fő rendezője a hároméves Ádámkát „fogadó,”¹¹ ugyanazt az óvodát a jogerős tilalom ellenére is újra meglátogató¹² miniszterelnök bácsi.

¹⁰ A perlésen túl a szülőknek lehetőségük van arra is, hogy szülői szervezeteket hozzanak létre. Lásd: <http://valasztasz.tasz.hu/ne-hagyd-hogy-gyermekek-iskolajaban-vagy-az-ovodajaban-partpolitizaljanak/>

¹¹ <https://www.facebook.com/eotvoskarolyintezet/photos/a.479263412109522/2119847671384413/?type=3&theater>

¹² <http://www.ekint.org/maganszfera-adatvedelem/2018-05-27/orban-viktor-visszater-nem-tanul-es-nem-felejt>